

de digitale

AlleMansKroniek

Redactie: Ap Middelkamp, Roland Oosting en Jan Roelof de Haan
 Reacties en bijdragen naar: redactie@assermannenkoor.nl

32-1

I N H O U D

Van de bestuurstafel	2
Column Gerrit: Kolo	3
Zangkunst	4 en 5
Column Henk: Bubbeldebubbel	6
KronieKKwis	7
Jan Pierewiet	8
BBQ	9
Muzikale TijdreisKwis	10 en 11

Jan Pierewiet, wie kent hem niet. Jan van Veen is in de afgelopen zomermaanden in zijn boekenkast gedoken en kwam dit boekje tegen. Lees zijn verhaal verderop in dit nummer.

Van de bestuurstafel

De vakantie is voor velen weer achter de rug, terwijl hij voor sommigen nog niet is afgelopen. En een enkeling heeft helemaal geen vakantie.

Hoe het ook zij, de eerste vergadering in het nieuwe seizoen is weer achter de rug. Er staan ons grote uitdagingen te wachten dit seizoen. Maar laten we zaterdag beginnen met een gezellige barbecue bij Lessche in Vries. Laten we hopen op goed weer.

Ons eerste optreden is op zondag 12 oktober in de Duif. Daar zullen wij weer een aantal liederen ten gehore brengen tijdens de dienst. Daarna volgt op donderdag 30 oktober een optreden in Zorg- en Expertisecentrum Hendrik Kok in Rolde.

En dan staan er twee kerstoptrédens in de planning; op 19 december in Anloo en 20 december in Rolde. Beide optredens gaan in samenwerking met de Groningse Folkgroep Törf. Ons programma krijgt steeds meer vorm. Maar daar zal de komende repetities nog aan geschaafd worden.

Verder hebben we het nog even gehad over de kleding, over de nieuwe posters, over het wegvallen van neveninkomsten.

Genoeg stof tot nadenken de komende periode.

Henk Oldenbeuving

Jarenlang is Derk Kohrman uit Coevorden de leverancier van onze potgrond geweest. Een fijne man, waar je goed zaken mee kon doen, is afgelopen juni overleden. De afbeelding op de overlijdensadvertentie zie je ook op onze potgrondzakken.

KOLO

COLUMN

Geschiedenis op de middelbare school: Germaanse stammen vallen het Romeinse rijk binnen. In 476 valt de hoofdstad, Rome. Wat blijft voortbestaan is het Oost-Romeinse rijk, met als hoofdstad Constantinopel. Voorlopig althans.

Want circa duizend jaar later is Constantinopel ook aan de beurt. In 1453 valt die stad, wordt hoofdstad van het Osmaanse rijk en heet voortaan Istanboel.

En daar bleef het niet bij. Behoorde heel Noord Afrika, de straat van Gibraltar en bijna heel Spanje al tot het Osmaanse rijk, in de jaren daarna verovert de sultan ook grote delen van de Balkan. Zelfs wordt twee keer Wenen belegerd. (1529 en 1683).

Vanaf 1700 worden de legers van de sultan teruggedrongen. Het Habsburgse rijk wordt sterker en er wordt een soort verdeling van invloedssferen afgesproken, tussen de Oostenrijkse keizer, de Russische tsaar en de sultan.

In 1918 (vrede van Versailles) komt hier een einde aan. Wat resteert is een klein stukje (Turks)grondgebied van het vaste land van Europa waarop Istanboel ligt.

Voor sommige delen van de Balkan heeft de Turkse overheersing circa 500 jaar geduurd.

Tijdens die overheersing was het de daar levende Slavische volkeren verboden om hun eigen traditionele muziek te maken en te zingen en te dansen. De kolo is zo'n dans. Kolo is oud Slavisch voor wiel, tegenwoordig zouden we zeggen cirkel of kring. Wij kennen iets vergelijkbaars: de rondedans of reidans.

De kolo wordt traditioneel begeleid op een frula (fluit), een gusle (eensnarig strijkinstrument) en een tapan (trommel). En er wordt bij gezongen. Tijdens de Turkse overheersing was dit dus verboden. Maar daar hadden de Slaven iets op gevonden. 's Avonds tegen dat het donker werd danste men toch, op een afgelegen plek, zonder zang en zonder muziek. Zo is die traditie eeuwenlang levend gebleven.

Tegenwoordig wordt de kolo weer uitgevoerd met, zang en muzikale begeleiding. Dus als je bij een volksdansfestival een dansgroep uit Kroatië, Servië of Bosnië ziet die een kolo uitvoert denk dan eens aan die bijzondere geschiedenis.

Gerrit Eerland

Zangkunst: muziek laten klinken met je stem

Harry Belafonte als zanger (1954)

Zangkunst of **zingen** is het op muzikale wijze gebruiken van de menselijke stem. Dit doet men door woorden of andere klanken (lettergrepen of onzinkklanken) op verschillende toonhoogten uit te spreken, volgens een bepaalde melodie. Bij zingen veranderen of vervlakken klemtonen en tongval vaak. Een beoefenaar van de zangkunst in het algemeen heet een zanger(es) of vocalist(e).

Zingen kan men alleen doen (solozang) of samen met anderen (koorzang). Vaak wordt er onder instrumentale begeleiding gezongen, bijvoorbeeld van een gitaar of piano. Er kan ook worden begeleid door een heel orkest of band of opname op een geluidsdrager. Wanneer er bij het zingen geen begeleiding aanwezig is, heet dit a capella. Als men met de stem muziekinstrumenten nadoet om andere stemmen te begeleiden, heet dat barbershop singing, (letterlijk: "kapperszaak-zingen").

Als er geen woorden worden geproduceerd, maar de stem met gesloten lippen wordt gebruikt om een melodie te maken, noemt men dat niet zingen maar neuriën.

Stijl en techniek

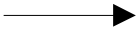
Twee straatzangers op de kermis in de 19e eeuw
(in: *De kijkkast en andere vermaken*, 1892)

Men onderscheidt in de westerse muziek naast volksliederen en Gregoriaanse en klassieke zangkunst (opera, operette, liederen, aria's, madrigalen, motetten, koralen, oratoria, passies, etc.) de speciale zangtechnieken die nodig zijn voor jazzliederen en voor popliederen, waaronder ook musicallieder en countrymuziek. Crooning is een speciale, ontspannen, zangstijl die alleen met een microfoon kan worden uitgevoerd.

Arabische, diverse Oosterse en andere muziekstijlen (bijvoorbeeld de Mongoolse keelzang / Boventoonzang) van over de hele wereld vereisen een goede beheersing van ademsteun en het bij de betreffende stijl passende klankideaal.

Een heel apart genre is het jodelen, een kunst die voornamelijk in Zwitserland beoefend wordt. Bij jodelen vindt er een snelle omslag plaats tussen twee modi waarin de stem zich kan bevinden. Deze "klik", die stembreuk wordt genoemd (ten onrechte, want er is niets stuk als dat gebeurt), is in de jodelmuziek expres hoorbaar gemaakt, terwijl aan de andere kant het klankideaal in de klassieke muziek voorschrijft dat een dergelijke transitie zo min mogelijk hoorbaar is. Dat noemt men ook wel het "egaliseren van de zangstem". Jodelen is een artistieke keuze, en is niet ongezonder dan een geëgaliseerde stem.

De meeste professionele of semiprofessionele vocalisten specialiseren zich in een beperkt aantal muziekstijlen. Iemand met een voor opera getrainde stem zal over het algemeen moeite hebben met het zingen in bijvoorbeeld de typische countrystijl en omgekeerd. De verschillen in technieken tussen jazz- en popzang zijn iets minder groot.

Een andere gebruikte techniek is de boventoonzang, die in Noord- en Centraal-Azië is ontstaan.

Classificatie van zangstemmen

Elke menselijke zangstem heeft een bepaald bereik (de afstand tussen de hoogste en laatste toon die men kan zingen). Zangstemmen worden daarom ruwweg in vier grote categorieën ingedeeld:

- bas, tenor, alt en sopraan.

Sommigen beweren dat de zangstem ingedeeld wordt aan de hand van het bereik. Anderen gebruiken de zangstemmen om het timbre of de klankkleur van de stem te categoriseren. Een vrouw met een diepe, lage stem zou dan een alt genoemd kunnen worden. Volgens de stemtechniek Complete_Vocal_Technique (CVT) hebben alle mensen (mannen en vrouwen apart) hetzelfde stembereik, of zouden datzelfde stembereik kunnen verkrijgen door training. In dat geval is het indelen van zangstemmen aan de hand van bereik niet meer zinvol.

Door de grote verscheidenheid in stembereik zijn er nog veel nadere aanduidingen van zangstemmen ontstaan (zie zangstem).

Zangonderwijs

Zang is een van de hoofdvakken die op een conservatorium worden onderwezen. Het aanleren van het zingen zelf gebeurt meestal privé of in koren. Een van de basisonderdelen van de zangstudie is solfège, waarmee vooral het muzikale gehoor getraind wordt. Bij het trainen van een zangstem wordt veel aandacht besteed aan onder meer een goede manier van staan en een lage ademhalingsstechniek (bekken en middenrif), mondstand, uitspraak, dictie, in de aanleerfase. Aan conservatoria wordt gewerkt aan zowel de interpretatie als de techniek als de uitvoering. Ook bijvakken als onderwijsleer, psychologie, didactiek en muziektheorie komen aan bod.

Muziektheater

Wanneer een verhaal verteld wordt waarbij zangers zowel acteren als zingen, en in afwisseling met instrumentale stukken, spreekt men van muziektheater. De bekendste vormen zijn opera, operette of musical.

In uitdrukkingen

- De uitdrukking *voor het zingen de kerk uit* verwijst naar een onbetrouwbare manier van anticonceptie.
- De uitdrukking *Een toontje lager zingen* verwijst naar het feit dat het veelal als makkelijker wordt ervaren om op een lagere toonhoogte te zingen. In overdrachtelijke zin wordt hiermee dus bedoeld dat iemand zich bescheidener opstelt. Qua betekenis hieraan verwant is de uitdrukking *Veel noten op zijn zang hebben*, waarmee "veel praatjes hebben" wordt bedoeld.

Bubbeldebubbeldebubbel

COLUMN

Komende week starten we weer met onze repetities. En zoals voor het zomerreces aangekondigd, krijgen we dan onze laxvox – benodigdheden uitgereikt: een flesje en een slangetje, want we gaan vanaf dit zangseizoen de laxvox – methode toepassen! Jawel!

Lax Vox betekent ontspannen stem, vrije stem.

Met een siliconen slangetje en een flesje met wat water erin gaan we allerlei stemoefeningen doen. Met die slang blaas je bubbels in het water. Dat is goed voor de stemkwaliteit, de coördinatie tussen houding, adem en stem en het verbetert de stemplooiën (die zitten in je adamsappel/strottenhoofd).

De methode is ontwikkeld door een Finse stem- en spraaktherapeute in de jaren negentig en wordt inmiddels niet alleen gebruikt in de logopedie, maar ook door mensen die professioneel of anderszins, zoals wij dus, hun stem veelvuldig gebruiken. Zelfs bij Parkinson patiënten wordt dit als therapie gebruikt, b.v. als hulp bij spreekstoornissen.

Wel, dit is hoe het kwam en wat het is, maar nu: hoe wordt het?

Gaan we dat thuis doen, een uurtje voor de repetitie? Elke keer als we oefenen? Aan het begin van de repetitie? Na de "gymnastiek"? Hoeveel water moet er in het flesje? En hoe diep moet het slangetje in het water? Moet de slang op je tong of gewoon tussen je lippen? Vijf minuten of langer? Elke dag? Alleen bubbelen, klanken, melodieën, toonladders? Onderhoud van fles en slang i.v.m. hygiëne?

Krijgen we er een bubbelcommissie bij? Een bubbelcoach?

Vragen te over dus, sommige wat ironisch bedoeld natuurlijk. Want ik heb wel enige scepsis wat laxvox betreft. Het is natuurlijk geen manier om van Spa blauw Spa rood te maken of er een goedkoop soda-stream apparaat bij te krijgen, duidelijk! En vanzelfsprekend sta ik welwillend tegenover elke poging om de stemkwaliteit te verbeteren en m'n ademhaling te trainen.

Maar door het feit dat de laxvox-methode van Finse oorsprong is, overviel mij toch een beetje een lacherig gevoel toen ik een tijdje terug in de Volkskrant een artikel* las over nog weer een nieuw fenomeen dat óók vanuit Finland in meerdere Europese landen, vooral onder meisjes, snel aan populariteit wint: hobbyhorsen. Stokpaardrijden dus. Ook in Nederland worden er nu al in steeds meer plaatsen wedstrijden in deze nieuwe tak van sport georganiseerd.

Je mag beide Finse verschijnselen natuurlijk niet klakkeloos naast elkaar zetten, aan elkaar koppelen of met elkaar vergelijken, toegegeven.

Maar toch....

Henk Bessems

* In galop door de huiskamer – Stokpaardrijden van kinderspel tot serieuze sportbeoefening.
Jeroen Visser, Volkskrant 16 juli 2025

Het was een moeilijke deze keer.
Niemand wist op alle vragen het juiste antwoord.

Toch is er een winnaar. Met 1 fout
(vraag 6) als resultaat heeft

Henk Oldenbeuving

inmiddels kunnen genieten van die heerlijke slagroomtaart

De oplossingen zijn geel gearceerd

Vraag 1: Wat is de term voor het bereik van noten dat een zanger comfortabel kan zingen?

- a) Tonic b) Dynamiek c) Tessituur d) Vibrato

Vraag 2: Hoe heet de techniek waarbij een zanger zijn stem schudt om een vibratie te creëren?

- a) Staccato b) Legato c) Falsetto d) Vibrato

Vraag 3: Wat is de naam van de zangstijl die zijn oorsprong vindt in de Afro-Amerikaanse gemeenschap en bekend staat om geïmproviseerde melodieën en ritmes?

- a) Opera b) Jazz c) Rock d) Gospel

Vraag 4: Welke term wordt gebruikt voor een snelle herhaling van dezelfde noot?

- a) Triller b) Glissando c) Portamento d) Arpeggio

Vraag 5: Wat betekent het als een zanger in 'falsetto' zingt?

- a) Zingen met een hoge, lichte stem b) Zingen met een diepe, zware stem c) Zingen met vibrato d) Zingen met legato

Vraag 6: Welke term beschrijft de kracht en helderheid van een zangstem?

- a) Klankkleur b) Projectie c) Resonantie d) Dynamiek

Vraag 7: Wat is de term voor het lang aanhouden van een noot of toon?

- a) Cadenza b) Fermate c) Trill d) Arpeggio

Vraag 8: Welke term beschrijft een verandering in toonhoogte binnen een woord of zin in zang?

- a) Dynamics b) Crescendo c) Intonatie d) Phrasering

Vraag 9: Wat is de term voor het langzaam geleidelijk luider worden van muziek?

- a) Decrescendo b) Staccato c) Legato d) Crescendo

Vraag 10: Wat is de term voor de expressieve buiging van een toon omhoog of omlaag, zoals vaak gebruikt in bluesmuziek?

- a) Blue note b) Flat c) Accent d) Vibrato

De term die de **kracht en helderheid van de stem** beschrijft, is meestal:

Stemprojectie

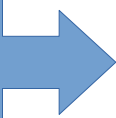
Stemprojectie verwijst naar hoe krachtig, duidelijk en ver hoorbaar een stem klinkt zonder te schreeuwen. Het gaat om het effectief gebruiken van ademhaling, resonantie en articulatie om de stem helder en krachtig over te brengen.

Andere relevante termen kunnen zijn:

- **Stemvolume** – hoe luid of zacht de stem klinkt.
- **Draagkracht** – het vermogen van de stem om zonder versterking een ruimte te vullen.
- **Articulatie** – de duidelijkheid waarmee klanken worden uitgesproken (belangrijk voor helderheid).
- **Resonantie** – hoe rijk en vol de klank van de stem is (vaak beïnvloed door borst- en hoofdklank).

Maar als je één overkoepelende term zoekt voor **kracht én helderheid**, dan is **stemprojectie** het meest passend.

Uitleg
Vraag
6

JAN PIEREWIET

(WIE KENT HEM NIET)

Hoewel ik mij regelmatig nog een beginnend zanger voel, is mijn eerste repetitie bij het koor al best een tijdje geleden: najaar 2010. Dat is ondertussen bijna 15 jaar geleden. Achteraf bezien had ik natuurlijk niet moeten wachten tot mijn pensionering maar veel eerder lid moeten worden van het AMK.

Mijn belangstelling voor het zingen in koorverband moet onbewust al zijn ontstaan tijdens mijn lagerschooljaren, toen zingen nog tot de klassikale activiteiten gerekend mocht worden en je er zelfs een rapportcijfer voor kon krijgen.

In de jaren die volgden na mijn indiensttreding bij de "Koninklijke" aan den Brink te Assen, werd ik bijna dagelijks geconfronteerd met het fenomeen zangbundel (toen nog zonder enig besef van de helende en/of therapeutische waarde ervan). Hoe ik tot deze mijmeringen over verleden en heden met als thema koorzang kom? Welnu, tijdens een visuele speurtocht door mijn boekenkasten viel mijn oog op de zangbundel "Jan Pierewiet".

Een bundel met liedjes van overal, samengesteld door Boy Wolsey, opnieuw bewerkt door Dr. Tjaard De Haan en Marie-Cécile Moerdijk.

De 20e druk verscheen in 1972, waarvan ik er naast vorige drukken ontelbaar veel exemplaren heb mogen afleveren. Sinds het verschijnen van de 1e druk in 1933 is het bundeltje bijna 50 jaar lang voor zanglievend Nederland een begrip geweest. Meer dan één generatie heeft er veel vreugde aan beleefd. Volksliedjes, canons, wandelliederen. Meer dan 150 waarbij een deel zelfs is voorzien van gitaarakkoorden. Voor diegenen bij wie een klein lampje is gaan branden: er is destijds ook nog een succesvol vervolg op verschenen: "Heer Halewijn" (alias Jan Pierewiet II).

Het zal niemand verwonderen dat beide zangbundels al jarenlang niet meer verkrijgbaar zijn.

Is dit nu wat men noemt onvervalste nostalgie? Vast en zeker. En je ontkomt er niet aan, omdat elke boekenkast, mits je goed kijkt, er vol mee blijkt te staan.

Jan van Veen

Een zinvol citaat uit Jan Pierewiet:

De canon kennen we. "De vreemde arme snuiter", en "Kom toch en volg mij na", ze zijn erin gegaan. Denk erom, canon zingen is meerstemmig zingen, en meerstemmig zingen is een gemeenschappelijk gebeuren, waarbij iedere zanger tot zijn recht moet komen. Schreeuw niet, maar zing zo, dat je steeds alle andere stemmen kunt horen en volgen en pas op voor de verhaasting van de snellere delen. Het mooie van canon zingen is, dat je spontaan moet zijn en je toch moet beheersen. Als het je lukt om de andere stemmen te beluisteren dan ben je bezig, je ritmisch en harmonisch gehoor te oefenen. Zo wordt menig stuk "klassieke" muziek je duidelijk.

AlleMansKroniek

Positieve kritiek horen we graag.

Stuur je reactie naar: redactie@assermannenkoor.nl**Zaterdag 30 augustus a.s.**

Muzikale TijdreisKwis

Beste koorvrienden,

Zet je denkpet op, stem de stembanden en ga mee op een swingende reis door de jaren '60, '70 en '80.

Van Beatlemania tot moonwalk – hoeveel weet jij nog van die gouden muziekjaren? Test het hier!

Quizvragen

1. Vier jongens met gekke kapsels uit Liverpool zorgden voor een wereldwijde hysterie. Wie waren het?

- a. The Beatles
- b. The Grasshoppers
- c. The Rolling Chairs

2. "R-E-S-P-E-C-T" ... wie wilde dat wij dat zouden spelen in 1967?

- a. Aretha Franklin
- b. Tina Turner
- c. Je basisschooljuf

3. In 1969 stonden er bijna een half miljoen mensen in de modder te dansen en te zingen. Waar?

- a. Pinkpop
- b. Woodstock
- c. Assen TT-terrein

4. Wie droomde in 1971 van een betere wereld met *Imagine*?

- a. Paul McCartney
- b. John Lennon
- c. Lennon & McCartney samen in de keuken

5. Welke groep won in 1974 het Eurovisiesongfestival met *Waterloo* en liet de hele wereld meezingen?

- a. ABBA
- b. Boney M.
- c. Doe Maar

6. Welk album uit 1977 heet *Rumours* en bevat meer drama dan een gemiddelde soapserie?

- a. Fleetwood Mac
- b. The Eagles
- c. The Bee Gees

7. "Is dit nou opera, is dit rock, of is dit gewoon waanzin?" – wie zong in 1975 *Bohemian Rhapsody*?

- a. Queen
- b. Led Zeppelin
- c. The Sweet

8. Wie zette in 1983 de hele wereld aan het moonwalken met *Billie Jean*?

- a. Prince
- b. Michael Jackson
- c. André Hazes (in glitterpak)

9. In 1983 verscheen er een jonge dame met kanten handschoenen, wilde haren en hits als *Holiday*. Wie werd later de Queen of Pop?

- a. Madonna
- b. Whitney Houston
- c. Dolly Parton

10. "With or Without You" (1987) werd een megahit van welke band?

- a. U2
- b. Simple Minds
- c. Doe Maar

Slotakkoord

De antwoorden:

1-a, 2-a, 3-b, 4-b, 5-a, 6-a, 7-a, 8-b, 9-a, 10-a

En? Hoeveel had je er goed?

- **0-3 goed:** Misschien zat jij in de jaren '60, '70 en '80 meer in het café dan bij de radio.
- **4-6 goed:** Goed bezig, maar er mag nog wat bijgeschaafd worden.
- **7-10 goed:** Jij bent officieel een **rockprofessor!**

Zing vooral vrolijk verder – want of je nou Beatles, ABBA of Doe Maar kent...
in het **Asser Mannenkoor** is iedereen een ster!

